

N:o 23.

*Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken; gifven Stockholms slott den 10 februari 1893.*

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, vill Kongl. Maj:t, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande

Lag angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 10 § handelsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sedan tages omyndigs fordran hos föräldrar eller förmyndare ut. Äro förmynderskap flera; ege de omyndige sig emellan lika rätt. Har den, som myndig blifvit, låtit sin fordran innestå längre tid än tre år sedan den, genom godkänd eller oklandrad redogörelse eller genom laga kraft egande dom, blifvit bestämd, upphöre den förmånsrätt, som nu sagd är. Lag samma vare, der ej tillträdande förmyndare eller målsman, inom lika tid, utsökt den omyndiges fordran hos den, som förut förmyndare varit.

Denna lag skall icke tillämpas i de förmånsrättstvister, som göras anhängiga före utgången af december månad 1894.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

*Aug. Östergren.*

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 13 november 1891*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,  
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,  
Statsråden: herr friherre von OTTER,  
friherre PALMSTIERNA,  
friherre von ESSEN,  
friherre ÅKERHJELM,  
ÖSTERGREN,  
GROLL,  
WIKBLAD,  
GILLJAM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Östergren anmälde i underdånighet:

Riksdagens skrifvelse den 13 sistlidne maj, hvaruti Riksdagen, med anledning af inom Riksdagen gjord framställning, på anförda skäl anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan lagbestämmelse, hvarigenom den i 17 kap. 10 § handelsbalken stadgade förmånsrätt för omyndigs fordran begränsades till viss tid efter det förmynderskapet upphört.

Departementschefen anförde: »De garantier, som i den svenska lagstiftningen äro gifna till skydd för omyndigs egendom, äro för visso ej större, än att, då fråga uppstår att på ett eller annat sätt inskränka dem, synnerlig varsamhet synes vara af nöden. Hvad Riksdagen anført till stöd för den begärda lagförändringen är dock af den vigt och

betydelse att, med föranledande deraf, något lärer böra i frågan åtgöras. Men jag håller före att, om, såsom i Riksdagens skrivelse förutsättes, den tid, hvarefter förmånsrätten skulle upphöra att gälla, beräknades från förmynderskapets upphörande, man genom en sådan föreskrift skulle gå längre, än hvad nödig omtanka om myndlingens rätt medgäfv, och till äfventyrs äfven längre, än som ur den allmänna kreditens synpunkt vore erforderligt. Det skulle nemligen då, äfven om sjelfva tidsbestämningen erhöle en jemförelsevis lång utsträckning, kunna inträffa, att en slutlig redogörelse för förmynderskapet, i anseende till detsammans omfattning och beskaffenhet, endast med svårighet kunde afgifvas inom den föreskrifna tiden, eller att, i den händelse tvist uppkomme om beloppet af den fordran, som vore på afgifven redogörelse grundad, samma fordran, innan tiden tilländaginge, ej kunde blifva i vederbörlig ordning fastställd och således ej heller utsökbar. Väl torde berörda och dermed jemförliga olägenheter kunna på det sätt afhjelpas, att förmånsrätten förklarades icke skola efter utgången af den stadgade tiden gå förlorad, der laga förfall visades, men härvid är att märka, att ett dylikt stadgande — oafsedt att det ej komme att öfverensstämma med hvad i fråga om öfriga förmånsrätter vore hos oss stadgadt — skulle antingen förutsätta detaljerade föreskrifter om hvad med laga förfall menades eller ock föranleda dertill, att på domarens fria pröfning skulle bero, huru vida ett åberopadt förfall vore att anse såsom giltigt eller ej; och så i ena som andra fallet befarar jag, att rättssäkerheten snarare skulle äfventyras än tryggas. Riktigare synes mig derföre vara att, på sätt af lagkomitén och den äldre lagberedningen i ämnet föreslagits, låta tiden, hvarefter förmånsrätten skulle upphöra, beräknas från det fordringen, genom godkänd eller oklandrad redogörelse eller genom laga kraft egande dom, blifvit bestämd. Till stöd härför kan ock anföras, att man i det ofta nog beroende, alltid grannliga förhållande, hvaruti en omyndig står till sin förmyndare och hvilket ej får tänkas upphöra i och med det förmynderskapet upphör, har en osökt anledning att ej, utöfver hvad som oundgängligen fordras, förkorta den tid, hvarinom den myndigblifne hädanefter skulle af sjelfva lagen så godt som tvingas att göra sina anspråk gällande.

I fråga om sjelfva tidsbestämningens utsträckning kan utan tvifvel meningsskiljaktighet förväntas, helst vid dylika frågors afgörande en viss grad af godtycklighet ej kan undvikas, men det vill synas som om, i analogi med hvad för åtskilliga andra förmånsrätter är stadgadt, tiden äfven i förevarande fall kunde utsättas till tre år.

På grund af hvad nu andragits, och då vid den ifrågasatta lagförändringen, såsom ock af Riksdagen hemstälts, hänsigt torde böra tagas jemväl till det fall, att förmyndarskapet ej upphör men öfverflyttas från en till annan person, har det förslag, som jag låtit i departementet utarbета, ansetts böra sålunda affattas:

Förslag till lag, angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 10 § handelsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sedan tages ommyndigs fordran hos föräldrar eller förmyndare ut. Äro förmynderskap flera, ege de omyndige sig emellan lika rätt. Har den, som myndig blifvit, låtit sin fordran innestå längre tid än tre år sedan den, genom godkänd eller oklandrad redogörelse eller genom laga kraft egande dom, blifvit bestämd, upphöre den förmånsrätt, som nu sagd är. Lag samma vare, der ej tillträdande förmyndare eller målsman, inom lika tid, utsökt den omyndiges fordran hos den, som förut förmyndare varit.

Denna lag skall icke tillämpas i de förmånsrättstvister, som göras anhängiga före utgången af december månad 1892.»

Departementschefen hemställde härefter, att, för det ändamål 87 § regeringsformen omförmäler, högsta domstolens utlåtande måtte öfverförenämnda förslag genom note ur protokollet inhemtas.

Denna, af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla.

Ex protokollo  
*C. P. Hagbergh.*

*Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kongl.  
Maj:ts högsta domstol måndagen den 8 februari 1892.*

*Första rummet.*

Närvarande:

Justitieråden: HERNMARCK,  
AHLGREN,  
ÅBERGSSON,  
HERSLOW,  
NORBERG,  
AFZELIUS,  
ISBERG.

Sedan, enligt högsta domstolens beslut den 2 december 1891, det till högsta domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslag till lag angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken mellan högsta domstolens ledamöter cirkulerat, så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande berörda förslag bilagdt detta protokoll.

Justitierådet *Isberg* yttrade: Då ett förmynderskap till följd af myndlingens inträdande i myndighetsåldern, giftermål eller annan orsak alldeles upphör eller ock öfvergår till annan förmyndare, och det sålunda blifver rättsligen möjligt för den myndigvordne eller den omyndiges nye målsman att hos förre förmyndaren uttaga de medel, han i denna sin egenskap haft om händer, torde ur principiell synpunkt ej vidare förefinnas giltig grund att genom förmånsrätt skydda vederbörandes rätt till dylika medel för längre tid, än som skäligen kan anses erfordras för medlens uttagande. Stadgandet i 17 kap. 10 §

handelsbalken om förmånsrätt för omyndigs fordran hos förmyndare, sådant detta stadgande af lagskipningen tillämpas, sätter emellertid ingen gräns för förmånsrättens fortvaro i här afsedda fall, och till följd deraf kan äfven, efter det förmyndarskap upphört eller öfvergått till annan förmyndare, den myndigblifne eller den omyndiges nye målsman låta fordran, hvarom här är fråga, innestå hos förre förmyndaren huru länge som helst, utan att förmånsrätten derigenom förloras, hvaraf åter följer att vid konkurrens med andra borgenärer — denna må infalla än så lång tid efter förmynderskapets upphörande — nämnda fordran kommer att njuta företräde till betalning framför öfrige borgenärens fordringar. Att ett sådant resultat icke väl står tillsammans med rättvisans eller billighetens fordringar, läser icke kunna förnekas, och derföre torde ock, om än olägenheten af nu gällande bestämmelse i ämnet icke kan tilläggas någon afsevärd betydelse ur den allmänna kreditens synpunkt, en lagförändring i syfte att begränsa tiden för förmånsrättens fortvaro böra anses fullt befogad.

I fråga om sättet huru en sådan begränsning skall bestämmas, är det visserligen gifvet, att, såsom chefen för justitiedepartementet vid ärendets föredragning i statsrådet anmärkt, nödig hänsyn bör tagas till det grannliga förhållande, hvari en omyndig står till sin förmyndare, särskildt barn till sina föräldrar, och att således tiden för förmånsrättens fortvaro ej bör sättas för kort, eller begränsningen i öfrigt göras sådan, att den föranleder den myndigblifne att i oträngda mål anlita rättslig utväg för utbekommande af sin fordran hos förmyndaren. Men sådan hänsyn utesluter dock enligt min tanke ej möjligheten att, såsom Riksdagen i den skrifvelse, som gifvit anledning till föreliggande lagförslag, ansett, bestämma gränsen för förmånsrättens fortvaro till viss tid, räknad från förmynderskapets upphörande. Stadgade man att, der omyndigs fordran, efter det förmynderskap upphört eller öfvergått till annan förmyndare, stått inne hos förre förmyndaren längre tid än tre år, och talan ej inom sagda tid instämts om sådan fordrans utbekommande, förmånsrätt för densamma ej vidare skulle ega rum; och föreskrefve man vidare, att samma lag skulle gälla, om, sedan laga kraft egande dom i anledning af sådan talan fallit, å domen ej söktes verkställighet inom exempelvis ett år, räknadt från utgången af ofvannämnda tid, om domen dessförinnan meddelats, och i annat fall från den dag domen gafs, så skulle man, enligt min mening, å ena sidan ej hafva uraktlätit berättigad hänsyn till det grannliga förhållandet emellan förmyndare och myndling, och å den andra erhållit en lagbestämmelse, hvars syfte tillfredsstälde rättsmedvetandet, och

hvilken äfven vore till sin verkan fullt effektiv. Då emellertid af chefens för justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet framgår, att en sådan lösning af frågan ansetts icke kunna ega rum, torde anledning icke nu förefinnas att ingå i undersökning derom närmare, än som skett.

Det remitterade förslaget har sökt finna en annan utväg för vinnande af det åsyftade målet, i det samma förslag bestämmer, att tidsfristen tre år skall räknas, icke från förmyndarskapets upphörande, utan från det den omyndiges fordran genom godkänd eller oklandrad redogörelse eller genom laga kraft egande dom blifvit bestämd. Fråga om begränsning af tiden för förmånsrättens fortvaro göres således helt och hållet beroende å, huru vida och när redogörelse afgifves af förre förmyndaren. Afgifves sådan, upphör förmånsrätten efter viss tid, men afgifves den ej, kvarstår förhållandet på samma punkt som nu, det vill säga, att någon begränsning i tiden för förmånsrättens giltighet ej förefinnes. Men häraf följer äfven, att det kommer att ligga i vederbörandes egen magt att undandraga sig tillämpligheten af lagstadgandet. Dertill fordras blott, att den redovisningsskyldige, efter uttrycklig eller tyst öfverenskommelse med den, som har att fordra redovisning, underlåter att afgifva sådan, och så länge detta förhållande fortfar, är derigenom all verkan af lagbestämmelsen tillintetgjord. Man torde ej löpa fara att misstaga sig, om man påstår, att ett dylikt förhållande komme att blifva regel just i sådana fall, der begränsning visat sig af nöden, och den åsyftade lagförändringen skulle alltså blifva i det närmaste betydelselös. Med afseende härå har man ock i Finland, der genom en förordning af den 19 december 1864 införts ett stadgande i enahanda syfte som det remitterade förslaget och affattadt i fråga om utgångspunkten för fristen, som i nämnda förordning är fastställd till allenast ett år, i samma ordalag som detta, funnit sig föranlåten tillägga den föreskrift, att förmånsrätten skulle anses förverkad äfven i det fall, att den myndigblifne låtit tre år förflyta, utan att han af förmyndaren erhållit redovisning eller vid domstol sökt hans förpligtande att afgifva sådan.

Utom ofvan anförda betänkligheter mot förslaget är det vidare att märka, att äfven i sådana fall, der redogörelse verkligen afgifvits, skall det för en mindre samvetsgrann fordringsegare blifva synnerligen lätt att undandraga sig verkan af nu ifrågasatta lagstadgande. Då nemligen i allmänhet andra bevismedel till bestyrkande deraf, att redogörelse aflemnats, icke förefinnas, än sådana, öfver hvilka förre förmyndaren och den myndigblifne sjelfve råda, skall ett enkelt förnekande

å den sistnämndes sida af ett sådant förhållande oftast vara tillräckligt för att utesluta lagstadgandets tillämpning mot honom.

Af hvad jag ofvan anført torde framgå att, enligt min uppfattning, en lag af det innehåll förslaget utmärker i de flesta fall skulle blifva utan verkan och med synnerlig lätthet kunna i de fall, der den eljest vore tillämplig, kringgås; och af dessa skäl finner jag mig äfven förhindrad att tillstyrka nådig proposition till Riksdagen om förslagets antagande till lag.

För den händelse emellertid Kongl. Maj:t skulle finna förslaget vara egnadt att läggas till grund för en lagstiftning i ämnet, anser jag mig böra framställa följande speciella anmärkningar:

Uttrycken »låt it sin fordran innestå» och »ej utsökt den omyndiges fordran», synas mig, särskildt då de sammanställas med hvarandra, ej med nödig klarhet utmärka hvad med dem åsyftas. Man kan nemligen anse dem liktydiga med: »ej vidtagit åtgärd för fordrans utbekommande», men äfven gifva åt uttrycken den tolkning att med dem afses allenast det faktiska förhållande, att fordran ännu innestår, oafsedt om försök gjorts till dess uttagande inom den stadgade treårsfristens utgång eller ej. Jag anser därför dessa uttryck böra förtydligas.

Hvad vidare angår den vid förslaget fogade öfvergångsbestämmelse, hvilken icke torde kunna tydas annorlunda, än att förslagets stadganden skulle vinna tillämpning å alla förmånsrättstvister, som anhängiggjordes efter utgången af det år, under hvilket förslaget promulgerades såsom lag, så skulle af nämnda bestämmelse följa, att en myndigblifven, som före promulgationen, i förlitande på den förmånsrätt dittills gällande lag tillagt honom, låtit sin genom afgifven redogörelse eller annorledes behörigen bestämda fordran hos förre förmyndaren stå inne tre år eller så lång tid, att tre år komme att förflyta, innan den nya lagen trädde i tillämpning, skulle förlora sin förmånsrätt, derest tvist om densamma ej förut blifvit anhängiggjord, och detta utan att han egde annan utväg att skydda sig än den, som låge i möjligheten att under den korta tid, som kan antagas komma att förflyta mellan lagens promulgerande och dess trädande i kraft, hos förmyndaren uttaga sin fordran. Detta synes mig emellertid ej väl låta förena sig med de hänsyn, som vid stiftande af ny lag skäligen böra tagas till förhållanden, uppkomna under skydd af äldre rätt, och giltig grund därför torde ej heller kunna hemtas af den omständigheten, att vid förut skedda ändringar i förmånsrättsordningen liknande öfvergångsbestämmelser meddelats, enär i dessa fall förhållandena varit af annan art än de, som nu föreligga.

För att ej någons rätt må trädas för nära bör öfvergångsbestämmelsen, enligt min mening, gå derpå ut, att i afseende å fordran, som på det i lagen angifna sätt blifvit bestämd före lagens promulgerande, treårsfristen skall räknas från den dag, lagen träder i kraft.

Justitierådet *Afzelius*, med hvilken justitieråden *Hernmarck*, *Ahlgren*, *Åbergsson*, *Herslow* och *Norberg* instämde, utlät sig:

Hvad mot förevarande förslag synes vara att erinra innefattas väsentligen i det yttrande, högsta domstolen vid granskning af lagkomiténs, med förslaget öfverensstämmande förslag till ärfdabalk, 15 kap. 18 §, afgifvit. Den åtskilnad i fråga om förmånsrätten, hvilken skulle blifva beroende deraf, huru vida förmyndareredogörelse aflemnats, eller icke, synes sakna inre berättigande och kunna föranleda betydande praktiska olägenheter. Grunden till det föreslagna stadgandet torde icke kunna vara någon annan än att den, som ej inom skälig tid vidtager åtgärd för att utbekomma förmyndaremedlen, icke bör på bekostnad af andra förmyndarens borgenärer hållas skadeslös för följderna af sitt dröjsmål; förmånsrätten skall skydda den omyndige, hvars medel lagligen skola vara åt förmyndarens vård anförtrödda, till dess han eller hans nye målsman skäligen kunnat hinna utbekomma dem, men icke den, som frivilligt låter medlen innestå, efter det förmyndarskapet upphört. Huru vida förmyndareredogörelse aflemnats eller icke är, från nämnda synpunkt sedt, utan betydelse; underlåtenhet att inom skälig tid lagligen påkalla sådan redogörelse synes jemväl böra medföra förlust af förmånsrätten. I tillämpningen torde ock det föreslagna stadgandet komma att visa sig vara lätt att kringgå och i följd deraf komma att verka mycket ojemnt — medföra förlust för den samvetsgranne, men icke träffa den mindre nogräknade. Vill förmyndaren, när han icke ser sig i stånd att utlemna förmyndaremedlen, bereda myndlingen säkerhet för deras utbekommande, erbjuder sig för honom den enkla utvägen att icke afgifva vederbörlig redovisning och sålunda afvärja den hotande preskriptionen af förmånsrätten; har redovisning verkligen aflemnats, kan fordringsegaren utan synnerlig svårighet genom fördöljande af detta förhållande bevara den förmånsrätt han borde vara förlustig. Utan tvifvel skulle stadgandet ofta nog gifva anledning till tvist, huru vida vederbörlig förmyndareredogörelse afgifvits eller icke och om tiden, när den aflemnats.

Då nu anmärkta olägenheter icke torde kunna aflägsnas utan en bestämmelse, som gjorde förmånsrättens fortvaro beroende deraf, att inom viss tid efter förmyndarskapets upphörande laga åtgärd vidtagits för förmyndaremedlens utbekommande, men en så omfattande inskränk-

ning af förmånsrätten, enligt hvad departementschefen vid ärendets föredragning i statsrådet anfört, funnits under närvarande förhållanden icke böra vidtagas, synes mig lämpligast, att någon lagstiftningsåtgärd i ämnet nu icke ifrågakommer. Skulle emellertid hvad sålunda mot förslaget anmärkts finnas icke böra utgöra hinder för dess framläggande för Riksdagen, hemställer jag, huru vida icke, med afseende derå, att genom ifrågavarande lagförändring förmånsrätten komme att inskränkas jemväl för sådana fordringar, hvilka grundade sig å redan före lagens utfärdande afgifna förmyndareredogörelser, begynnelseterminen för dess tillämpande kunde framflyttas något längre än som föreslagits.

Ex. protocollo

*Carl Boheman.*

---

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 10 februari 1893,*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,  
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,  
Statsråden: friherre VON ESSEN,  
friherre ÅKERHIELM,  
ÖSTERGREN,  
GROLL,  
WIKBLAD,  
GILLJAM,  
friherre RAPPE,  
CHRISTERSON,  
Justitieråden: HERSLOW,  
CLAËSON.

Departementschefen statsrådet Östergren anmälde i underdånighet:

7:o.

Högsta domstolens yttrande öfver det enligt statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementsärenden den 13 november 1891 till högsta domstolen remitterade förslag till lag angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken.

Departementschefen anförde:

»Enligt 17 kap. 8 § handelsbalken, sådant detta lagrum lydde i 1734 års lag, skulle hos föräldrar eller förmyndare innestående barna-

arf utgå med förmånsrätt framför inteckning i fast egendom, der ej inteckningen hvilat å egendomen, innan gäldenären blef förmyndare, i hvilket fall inteckningshafvaren fick njuta sin inteckning till godo. Att den vid omyndigs fordran hos förmyndare sålunda fästa förmånsrätt skulle väsentligen försvaga den säkerhet, som inteckningsinstitutet afsåg att åvägabringa, faller af sig sjelft; och med en ökad utveckling af våra ekonomiska förhållanden och dermed förbunden stegring i behofvet af realkredit kunde berörda förhållande ej undgå att medföra betänkliga olägenheter. Också väcktes redan vid 1823 års riksdag förslag om intecknings uppflyttande i förmånsrättsordningen framför omyndigs fordran — ett förslag, som sedermera förnyades vid flere riksdagar, intill dess det slutligen godkändes och genom förordningen den 8 oktober 1861 blef lag. Granskar man riksdagshandlingarna under den tid af nära 40 år, som således erfordrades för frågans lösning, finner man det hufvudsakliga hindret för förslaget antagande vara att söka i den hänsyn, som den omyndiges, af lagstiftningen i öfrigt allenast föga tillgodosedda ställning kräfde. Omvårdnaden af de omyndige utgjorde, såsom i riksens ständers underdåniga skrifvelse den 29 september 1834 anfördes, en bland samhällets heligaste åligganden, för hvilket ändamål någon uppoffring borde tålas; den ifrågasatta lagförändringen skulle minska de omyndiges säkerhet hos förmyndarne; något, som kunde motsvara denna säkerhet eller sättas i dess ställe, funnes ej; och då på begge sidor mötte olägenheter, syntes äfventyret hellre böra drabba dem, som sjelfve kunde se sig före samt genom försigtighet och omtanka i de flesta fall afvärja skadan, än dem, hvilka vore urståndsatta dertill. — Anmärkas bör ock, att den ifrågasatta lagförändringen icke egde rum förr, än nya bestämmelser angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom utfärdats (kongl. förordningen den 24 september 1861).

Då nu fråga ånyo uppstått om inskränkning uti ifrågavarande förmånsrätt — denna gång i anseende till tiden för förmånsrättens giltighet — synas mig enahanda betänkligheter möta som förut. Visserligen har genom lagen den 18 april 1884 tillsynen å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom blifvit i någon mån skärpt och jemväl i öfrigt bättre garantier än tillförne lemnats till skydd för omyndigs egendom, men i allt fall lærer icke kunna förnekas, att den hos oss gällande lagstiftningen rörande värden af omyndigs egendom fortfarande är otillfredsställande. Någon verklig förbättring härutinnan torde ej heller kunna motses med mindre den omyndiges penningar, värdehandlingar och dermed jemförlig egendom förklaras skola afskil-

jas från förmyndarens förmögenhets-sfer och öfverlemnas till särskildt inrättade förmyndarekamrar, eller ock det allmänna i en eller annan form ikläder sig ansvarighet för den förlust, som kan för omyndig uppkomma genom förmyndares oredlighet eller vårdslöshet. Men innan så skett, torde, då fråga uppstår om lagändring i nu förevarande hänseende, synnerlig varsamhet böra iakttagas; och detta så mycket hellre, som, sedan krafvet på en tryggad fastighetskredit blifvit tillgodosedt, den viktigaste anledningen till inskränkning uti ifrågakomma förmånsrätt bortfallit. I fråga om min uppfattning i detta afseende tillåter jag mig hänvisa till hvad jag inför Eders Kongl. Maj:t anfört till statsrådsprotokollet den 13 november 1891, då högsta domstolens nu afgifna utlåtande inforrades; jag tillägger endast i denna del, att det ej var utan mycken tvekan jag fann mig kunna gå så långt, som det till högsta domstolen remitterade förslaget utvisar.

Inom högsta domstolen har emellertid en ledamot afgjort uttalat sig för en motsatt uppfattning samt förordat en anordning, som i princip torde få anses öfverensstämma med hvad af högsta domstolen vid dess granskning den 25 maj 1832 af lagkomiténs förslag till ärfdebalk, 15 kap. 18 § — hvilket förslag öfverensstämde med det remitterade förslaget utom derutinnan, att preskriptionstiden bestämdes allenast till ett år — blifvit hemställt och jemväl sedermera inom den finska lagstiftningen gjort sig gällande. Vid sistberörda tillfälle yttrade nemligen högsta domstolen, att, om den, som blifvit omyndig, eller en senare förmyndare kunde, med bibehållande af förmånsrätt hos den afgångne förmyndaren, huru länge som helst dröja att affordra honom räkning, skulle det ej sällan hända, att, efter många års förlopp, vid yppad konkurs, förmånsanspråk framstode, dem andre under tiden tillkomne borgenärer icke kunnat förutse, och hvarigenom desses rätt således i hög grad blefve förnärmad, äfvensom det då berodde af förstnämnde fordringsägare att, i samråd med gäldenären, ehuru räkning blifvit gifven för längre tid än ett år tillbaka, medelst fördöljande deraf, omintetgöra verkan af det i öförmälda § föreslagna lagbud; och tillstyrkte högsta domstolen, på dessa skäl, det tillägg, att den, som blifvit myndig eller till förmyndare i annans ställe förordnad, men försummat att inom ett år derefter taga eller genom laga rättgång fordra fullständig räkning, måtte, för hvad af fordringen kunde komma att hos den afgångne förmyndaren, eller i dess bo, innestå längre än ett år efter denna tids förlopp, anses ifrågavarande förmånsrätt förlustig, likasom vore den uraktlåtenhet begången, hvilken förslaget öförmälde.

Beträffande högsta domstolens berörda utlåtande — hvilket för

öfrigt afgafs under en tid, då, såsom förut är nämnt, olägenheterna af omyndigs förmånsrätt länge visat sig synnerligen känbara — lärer emellertid kunna anmärkas att det bevisar för mycket. Hvad mot den af lagkomitén ifrågasatta utgångspunkten för tiden, hvarefter förmånsrätten skulle upphöra, anfördes derom, att en fordringsegare kan blifva lidande genom framträdande af förmånsanspråk, om hvilka han, då hans fordran tillkom, saknade kännedom, kan nemligen med lika stort fog åberopas mot sjelfva tillvaron af ifrågavarande förmånsrätt och öfver hufvud taget mot hvarje s. k. tyst förmånsrätt. Också skulle genom det föreslagna tillägget väl blifva en långifvare möjligt att beräkna, när förmånsrätten i fråga om ett visst förmynderskap upphör, men dermed vore, i det af högsta domstolen anmärkta syftet, föga vunnet, så länge visshet icke kunde beredas honom, att icke låntagaren, vid sidan af detta förmynderskap, innehade ett eller flere andra eller framdeles finge sig nytt förmynderskap anförtrodt; och först genom sjelfva förmånsrättens upphäfvande torde därför den i långifvarens intresse åsyftade tryggheten kunna åstadkommas. — De skäl, som innefattas i högsta domstolens utlåtande, förmådde ej heller lagberedningen att frångå lagkomiténs förslag. Såsom jag nyss nämnde, har deremot den finska lagstiftningen i ämnet affattats i den rigtning, som af högsta domstolen förordades, men vid bedömande af denna lagstiftningsåtgärd bör ej lemnas utan beaktande, att i Finland inteckning fortfarande konkurrerar med omyndigs fordran på sätt hos oss var förhållandet före förordningen af den 8 oktober 1861.

Vid granskningen af det nu föreliggande förslaget hafva vidare sex ledamöter i högsta domstolen — jemte det de påpekat, att hvad mot samma förslag syntes vara att erinra väsentligen innefattades i högsta domstolens förberörda den 25 maj 1832 afgifna yttrande — sig utlåtit: att den åtskilnad i fråga om förmånsrätten, hvilken skulle blifva beroende deraf, huruvida förmyndareredogörelse aflemnats eller icke, syntes sakna inre berättigande och kunde föranleda betydande praktiska olägenheter. Grunden till det föreslagna stadgandet kunde icke vara någon annan, än att den, som ej inom skälig tid vidtog åtgärd för att utbekomma förmyndaremedlen, icke borde på bekostnad af andra förmyndarens borgenärer hållas skadeslös för följderna af sitt dröjsmål; förmånsrätten skulle skydda den omyndige, hvars medel lagligen skulle vara åt förmyndarens vård anförtrodda, till dess han eller hans nye målsman skäligen kunde hinna utbekomma dem, men icke den, som frivilligt läte medlen innestå efter det förmynderskapet upphört. Huruvida förmyndareredogörelse aflemnats eller icke, vore, från nämnda synpunkt sedt,

utan betydelse; underlåtenhet att inom skäligen tid lagligen påkalla sådan redogörelse syntes jemväl böra medföra förlust af förmånsrätten. I tillämpningen skulle ock det föreslagna stadgandet komma att visa sig vara lätt att kringgå och i följd deraf komma att verka mycket ojemnt — medföra förlust för den samvetsgranne men icke träffa den mindre nogräknade. Ville förmyndaren, när han icke såge sig i stånd att utlemna förmyndaremedlen, bereda myndlingen säkerhet för deras utbekommande, erbjöde sig för honom den enkla utvägen att icke afgifva vederbörlig redovisning och sålunda afvärja den hotande preskriptionen af förmånsrätten; hade redovisning verkligen aflemnats, kunde fordringsegaren utan synnerlig svårighet genom fördöljande af detta förhållande bevara den förmånsrätt, han borde vara förlustig. Utan tvifvel skulle stadgandet ofta nog gifva anledning till tvist, huruvida vederbörlig förmyndare-redogörelse afgifvits eller icke och om tiden, när den aflemnats. Då de anmärkta olägenheterna icke torde kunna aflägsnas utan en bestämmelse, som gjorde förmånsrättens fortvaro beroende deraf, att inom viss tid efter förmyndarskapets upphörande laga åtgärd vidtagits för förmyndaremedlens utbekommande, men en så omfattande inskränkning af förmånsrätten funnits under närvarande förhållanden icke böra vidtagas, syntes lämpligast att någon lagstiftningsåtgärd i ämnet nu icke ifrågakomme.

Hvad inom högsta domstolen sålunda anförts må visserligen vara i allo beaktansvärdt, men, för min del, har jag dock ej af de gjorda anmärkningarne funnit mig öfvertygad om förslagets olämplighet. I afseende på samma anmärkningar lärer för öfrigt kunna erinras:

att en väsentlig åtskilnad synes föreligga mellan det fall, då den myndigblifne eller den nye förmyndaren ej vet, huru vida någon fordran hos den forne förmyndaren föreligger eller huru stor den är, och det fall, att fordringens tillvaro och belopp äro på lagbestämt sätt fastställda;

att, om än en myndigblifven person har rättslig möjlighet att affordra sin forne förmyndare redogörelse för förmyndaerskapet och därefter utsöka sin fordran, det dock i verkligheten ofta nog är illa bestämdt med förutsättningarne för realiserandet af sagda möjlighet, exempelvis då son eller dotter kvarstannar i fadrens eller modrens hus;

att, ehuru med redovisnings afgifvande för förmyndarskap tilläfsventyras ej så sällan, särskildt då förmyndarskapet innehafves af fader eller moder, kommer att obehörigen uppskjutas, detta dock icke kan anses blifva det vanliga förhållandet, allra minst i de fall, då förmyndarskap öfvergår från en person till annan; hvadan ock lagen i regeln

torde få antagas komma att medföra åsyftad verkan och helt visst mången gång förebygga oegentligheter; samt

att den omständighet, att en lag kan kringgås och af sådan anledning möjligen komma att verka ojemnt, icke utgör tillräcklig anledning till dess förkastande, synnerligast om lagens kringgående antages komma att förutsätta svikligt förfarande.

I öfverensstämmelse med en af högsta domstolens fleste ledamöter gjord anmärkning har jag framskjutit begynnelseterminen för lagens tillämpande ungefär ett år utöfver hvad från början ansetts nödigt; men eljest har jag, med den uppfattning, som jag i frågan hyser och nu för Eders Kongl. Maj:t framställt, ej gjort någon ändring i förslaget, hvilket för öfrigt torde mera närma sig hvad af Riksdagen åsyftats, än som vid första påseendet kan synas vara förhållandet, i det att det sätt, hvarpå lagkomitén och lagberedningen löst frågan, uti Riksdagens skrifvelse särskildt framhållits såsom förtjent af uppmärksamhet »

Härefter hemställde departementschefen, att förslaget måtte, jemlikt 87 § regeringsformen, för Riksdagen till antagande föreläggas.

Justitierådet Herslow åberopade hvad han vid förslagets granskning i högsta domstolen yttrat i de delar, hvari det nu framlagda förslaget afveke från den af justitierådet uttalade åsigt.

Statsrådets öfrige ledamöter tillstyrkte bifall till departementschefens hemställan.

Hvad departementschefen sålunda hemställt täcktes hans Maj:t Konungen i nåder bifalla; och skulle proposition till Riksdagen aflätas af det innehåll bilagan litt. G. vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

*C. P. Hagbergh.*

---